Беч – Обележавање почетка Првог светског рата у Аустрији почело је већ прошле јесени отварањем неколико тематских изложби на територији читаве Аустрије. Поред тога, од тада је изашло и неколико научних публикација, од којих издвајамо „Прљави рат Хабзбурга” Ханеса Лајдингера, „Први светски рат. Глобални конфликт с локалним последицама” Штефана Карнера, „Сарајево – место злочина Латинска ћуприја” Ериха Пела и „Први светски рат и крај хабзбуршке династије” некадашњег директора бечког Војно-историјског музеја Манфреда Раухенштајнера који се потписује и као кустос изложбе „Мојим народима!” у Националној библиотеци Аустрије (траје до 2. новембра), названој према манифесту цара Франца Јосифа, објављеног 29. јула 1914.

Ослоњена на наслеђе некадашње царске библиотеке у којој су, од избијања Првог светског рата, сакупљана сведочанства тог времена у виду плаката, рукописа, књижевних листова, разгледница, ратних дневника, забелешки, фотографија и значајних докумената, изложба документује дух времена без упуштања у питање о кривици. Само у Бечу, тренутно је у току једанаест изложби које се баве темом Великог рата, а међу њима и поменута поставка у Националној библиотеци „Несташица – глад – смрт. Бечко становништво и ратне последице” у Државном архиву Аустрије и „Судњи дан. Живот и умирање Јевреја у Првом светском рату” у Јеврејском музеју, „Ексклузивно издање! Медији и рат 1914–1918” у Палати Порција и „У име рата и технологије” у Техничком музеју.

Лист „Стандард” је свој специјални двадесетседмострани штампани додатак о Првом светском рату објавио већ 30. нов./1. децембра 2013, а од јануара ове године у електронском издању се редовно објављују интервјуи, коментари историчара, рецензије изложби и публикација, као и чланци посвећени историјски релевантним догађајима везаним за период од 1914. до 1918. Нових штампаних додатака није било, а како сазнајемо из редакције овог листа уредништво се одлучило на сталну актуелизацију

садржаја у рубрици „Година јубилеја 1914”. Сличног концепта се држи и дневник „Курир” (основан 1954) који је додуше, поред редовно неговане дигиталне рубрике, свој специјалан додатак посвећен Првом светском рату објавио 28. јуна, на годишњицу атентата на Франца Фердинанда у Сарајеву.

Иако се као званичан дан почетка рата у аустријским дневним листовима наводи 28. јул 1914. (сем „Тиролер ландесцајтунга” који наводи да су широм ове покрајине „звона огласила рат 1. августа”), уредништва су се махом определила за опцију дигиталних, сталнорастућих архива у виду чланака и коментара који се могу прегледати на њиховим званичним интернет страницама. Поред „Стандарда” и „Курира”, у такве спадају „Салцбургер нахрихтен”, „Сидтиролер цајтунг” и „Винер цајтунг”.

Дневни лист „Пресе”, који се у у распону од 1864. до 1939. звао „Ноје фраје пресе” (Нова слободна штампа) и који до пада монархије био њен водећи лист, свакодневно онлајн пушта чланке објављиване на тај дан пре тачно сто година. Ниједно од јавних гласила сем листа „Пресе”, који је од свога оснивања такође неколико пута променио име и који је у осетљивом добу од 1939. до 1945. прошао кроз чин „аризације”, нема непрекидну традицију извештавања од 1914. наовамо, да би могао читаоцима да пружи такву врсту времеплова.

Недељник „Профил”, који се од почетка година веома озбиљно бави овом темом, 21. јула на својој насловној страни најавио је чланак „Ко је био крив за Први светски рат?” (у поднаслову: „Тешка одговорност Аустрије”) Херберта Лакнера, који почиње критиком књиге „Месечари. Како је Европа ушла у рат 1914.” аустралијског историчара Кристофера Кларка. Лакнер контроверзни бестселер упоређује с решењем Херкула Поароа „Убиства у Оријент експресу” због централне поруке „да је свако помало крив за почињен злочин”. „Кларкова нарација не може да скрене пажњу с чињенице да се не поклапа с постојећом историјском документацијом”, цитира Лакнер бечког историчара Ханеса Лајдингера, аутора књиге „Прљави рат Хабзбурга”, који је интервјуисан за исти број „Профила”. Аутор у тексту између осталог наводи и често прећуткиван податак да је српски амбасадор у Бечу 1914. о могућем атентату у Сарајеву упозорио министра Леона фон Билинског, као и чињеницу да се српска влада 25. јула сложила да испуни девет од десет захтева царског ултиматума.

Марина Д. Рихтер

(Политика)